

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВИЗНАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ

Довжик О.О., канд. екон. наук, Гапонюк А.І., магістр, Сумський національний аграрний університет.

Основні засоби є важливою умовою і фактором забезпечення ефективної діяльності підприємств. Питання обліку операцій з основними засобами є предметом дослідження ряду вчених-економістів. В час, коли Україна активно інтегрується в світову економічну систему, для багатьох підприємств застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку стало об'єктивною реальністю. Справді, багато норм МСБО 16 "Основні засоби" знайшли своє віддзеркалення в національному П(С)БО 7 "Основні засоби". Однак є й чимало відмінностей.

Відповідно до Міжнародного стандарту фінансової звітності 16 основними засобами вважаються активи, які відповідають таким критеріям:

- матеріальність - наявність фізичної форми;
- сфера дії - утримуються підприємством для використання у процесі виробництва або для постачання товарів чи послуг, для здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей;
- тривалість очікуваного строку використання - мають використовуватись більше від одного облікового періоду.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" дає таке тлумачення даної категорії: основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триваліший за рік). В доповнення до цього П(С)БО 7 визначає: об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство/установа отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та його вартість може бути достовірно визначена. Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за 9 групами, що в цілому відповідають назвам субрахунків до рахунку 10 «Основні засоби»

Окрім того, тут варто згадати ще одну умову для визнання в бухобліку ОЗ, а саме — підконтрольність. Адже згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи — це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання котрих, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Так, підприємство може контролювати актив лише в разі володіння правами на отримання майбутніх економічних вигід від його використання та здатності обмежувати доступ інших суб'єктів господарювання до таких економічних благ. Як правило, контроль супроводжується наявністю права власності.

Отже, із зазначених норм маємо такі критерії для визнання ОЗ:

- 1) контрольованість;
- 2) матеріальність;
- 3) строк корисного використання (експлуатації) понад рік або операційного циклу, якщо він довший за рік;
- 4) отримання в майбутньому економічних вигід від використання такого активу;
- 5) можливість достовірної оцінки;
- 6) призначення — використання в процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій.

Одиниця обліку ОЗ. Відповідно до П(С)БО 7, одиницею обліку ОЗ є об'єкт основних засобів.

Об'єкт ОЗ — це:

- закінчений пристрій з усіма пристосуваннями та приладдям до нього;
- конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій;
- відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового чи різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс — певну роботу лише в складі комплексу, а не самостійно;
- інший актив, який відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством/установою.

Слід відмітити, що МСБО 16 не уточнює, що є об'єктом основних засобів. Належність окремих видів майна до основних засобів визначається на підставі професійної думки бухгалтера з урахуванням конкретних обставин і умов експлуатації об'єкта, в окремих випадках методів нарахування амортизації.

Первісна вартість об'єкта ОЗ складається з таких витрат (П(С)БО 7):

- суми, що сплачують постачальникам активів і підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито й аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт ОЗ;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) ОЗ (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі);
- витрати зі страхування ризиків доставки ОЗ;
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження ОЗ;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням ОЗ до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Стандарт 16 «Основні засоби» визначає основні засоби як матеріальні активи, що:

- а) утримуються для використання у процесі виробництва або постачання товарів чи надання послуг, надання в оренду або з адміністративною метою;

б) як очікується, використовуватимуться протягом більш ніж одного періоду.

Цей Стандарт слід застосовувати в обліку основних засобів, за винятком випадків, коли інший Стандарт вимагає або дозволяє застосування іншого облікового підходу.

Важливо зазначити, що Стандарт не застосовують до:

а) основних засобів, класифікованих як утримувані для продажу відповідно до МСФЗ 5 "Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність";

б) біологічних активів, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю (МСБО 41 "Сільське господарство");

в) визнання та оцінки активів, пов'язаних з розвідкою та оцінкою, (див. МСФЗ 6 "Розвідка та оцінка мінеральних ресурсів"); або

г) прав на корисні копалини та запасів корисних копалин, такі як нафта, природний газ та подібні невідтворювані ресурси.

Проте цей Стандарт застосовують до основних засобів, використаних для розробки або збереження активів.

Отже, ми можемо зробити висновок, що основні засоби є однією з головних складових активу балансу, а відповідно впливають на фінансовий результат діяльності. Компанії, які змушені перейти на міжнародні стандарти фінансової звітності, зараз мають чимшвидше з ними ознайомитися. Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку. Доповнення та зміни в національних та міжнародних стандартах обліку та звітності обумовили необхідність здійснити порівняння правил ведення обліку з метою визначення шляхів їх удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. №996-ХІУ

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс] // Затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» [Електронний ресурс] // IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014>.